

Ключевые слова: ближайшее значение, лексикографическое, психологически реальное, символическое значение, оним, апеллятив.

O. V. Yakovleva,
*Odessa Mechnikov National University,
General and Slavonic Linguistics Department*

TO THE PROBLEM OF THE MEANING OF THE WORD IN LINGUISTICS (ON THE MATERIAL OF POETRICAL WORKS BY LINA KOSTENKO)

The article describes different types of meanings of the word, which today are relevant in linguistic research. The main attention is paid to the analysis of the symbolic significance of onyms in poetic texts of the famous Ukrainian poetess L. Kostenko. The author's connotations, which accompany the well-known symbolism in individual names are noted in these texts.

The analysis of some onyms having gained a symbolic meaning with the author's connotations allows to state that the poetic works of the outstanding Ukrainian poet Lina Kostenko are a constant origin of the cognitive and extralingual implicit combination, which, in its turn, is essential in the linguistic researches of different meanings and senses.

Key words: the nearest meaning, lexicographic, psychologically real, symbolic meaning, onym, appellative.

УДК 81'373.7+82-3+008

В. В. Бадюл,
*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,
аспірант кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін*

АНТРОПО-МЕНТАЛЬНИЙ СУБКОД КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ)

У статті запропоновано ієрархічну модель антропного коду культури на матеріалі фразеологічних одиниць української жіночої прози початку ХХІ століття; досліджено структурно-семантичний аспект фразеологічної інтерпретації антропо-ментального субкоду культури в прозі переможниць «Коронації слова» (Ірен Роздобудько, Галина Вдовиченко, Дара Корній, Наталія Гурницька, Вікторія Гранецька), лауреатів цього конкурсу (Світлана Талан, Ніка Нікалео) та авторок-початківців Лесі Олендій, Ірини Хомин.

Ключові слова: код культури, антропо-ментальний субкод культури, фразеологічна одиниця, українська жіноча проза початку ХХІ століття.

У ХХІ столітті об'єктом пильної уваги науковців є лінгвокультурологічна проблематика, яка сприяла актуалізації використання поняття «код культури».

Кодам культури як методологічній, поняттєвій основі лінгвокультурології присвячено праці О. Л. Березович, М. Л. Ковшової, В. В. Красних, В. А. Маслової, О. О. Селіванової, В. М. Телії та ін.

Термін *код культури* мовознавці визначають як зумовлену культурою мережу членування, категоризації, оцінок світу (В. В. Красних, О. О. Селіванова), систему знаків, що репрезентують культурні смисли (Д. Б. Гудков, М. Л. Ковшова, Л. В. Савченко, В. М. Телія).

Як вторинна знакова система код культури акумулює ціннісний для культури зміст і функціонує як спосіб опису світогляду лінгвоспільноти.

Підтримуємо ґрунтовну думку О. О. Селіванової, що *код культури* – це «мережа членування, категоризації, оцінок інтеріоризованого світу та внутрішнього досвіду людини, зумовлена культурою певного етносу й репрезентована в семіотичних системах природної мови, мистецтва, обрядів, звичаїв, вірувань, а також у нормах моралі, поведінці членів етнічної спільноти» [10, с. 43].

Коди культури фіксують колективні уявлення, утворюють систему координат, яка задає еталони культури. Учені (Г. Г. Багаутдинова, О. Л. Березович, Т. П. Вільчинська, О. М. Галинська, М. Л. Ковшова, В. В. Красних, В. А. Маслова, К. І. Мізін, М. В. Піменова, Л. В. Савченко, О. О. Селіванова, В. М. Телія, В. Д. Ужченко, І. С. Чибор та ін.) виділяють різну кількість культурних кодів, проте однак в тому, що їхні межі нестабільні. Поряд із терміном «код» уживають термін «субкод», який визначає різновиди, підсистему загального коду, комунікативний засіб меншого обсягу, більш вузької сфери використання.

Вважаємо, що код є своєрідним репрезентантом організації простору культури й основним механізмом інтерпретації фразеологічних одиниць (далі – ФО) через співвідношення їхніх компонентів і семантики з кодами культури.

Проте фразеологічне кодування культури в сучасній українській жіночій прозі не дістало ґрунтовного вивчення, що зумовлює *актуальність нашої наукової розвідки*.

Мета статті – дослідити структурно-семантичний аспект фразеологічної інтерпретації антропо-ментального субкоду культури в українській жіночій прозі початку ХХІ століття.

Поставлена мета передбачає вирішення таких *завдань*: 1) з'ясувати особливості тлумачення й класифікації поняття «код культури»; 2) дослідити ієрархічну модель антропоного коду культури, трансльованого ФО української жіночої прози початку ХХІ століття; 3) проаналізувати структурно-семантичну релевантність антропо-ментального субкоду культури на матеріалі ФО прози українських письменниць сьогодення.

Об'єктом дослідження є лінгвокультурологічні особливості фразеологічних одиниць сучасної української жіночої прози.

Предмет аналізу – структурно-семантичний потенціал фразеологічної трансляції антропо-ментального субкоду культури в українській жіночій прозі початку ХХІ століття.

Джерельною базою нашого дослідження є щемлива українська жіноча проза початку ХХІ століття – романи та збірки оповідань. Це неймовірні історії про закоханих та покинутих; про щасливих і тих, хто загубив себе, про романтику й буденність сучасних українців. Зокрема, фактичний матеріал почерпнуто з художніх творів переможниць «Коронації слова» (Ірен Роздобудько, Галина Вдовиченко, Дара Корній, Наталія Гурницька, Вікторія Гранецька), лауреатів цього конкурсу (Світлана Талан, Ніка Нікалео) та авторок-початківців Лесі Олендї, Ірини Хомин.

Теоретичну та практичну цінність запропонованого дослідження вбачаємо в тому, що проведений оглядовий аналіз лінгвокультурологічних особливостей фразеологічних одиниць сучасної української літературної мови дозволяє з'ясувати особливості зв'язку лінгвокультурології та ФО. Крім того, виявлення культурно маркованих сигналів у фразеологічних одиницях як «згорнутих» мікротекстах, що зберігають культурну інформацію, а компоненти та образи яких пронизані культурними кодами [9, с. 62] сприяє усвідомленню механізмів поєднання у фразеологічному знакові мовної та культурної семантики. Здійснені напрацювання необхідні в подальшому аналізі особливостей кодування культури у фразеологічній палітрі української жіночої прози початку ХХІ століття.

Зауважимо, що вивчення української фразеології в лінгвокультурологічному напрямі сьогодні зорієнтовано на розкриття особливостей відображення у ФО елементів народної культури (Н. Д. Бабич, В. М. Васильченко, Т. В. Григоренко, М. В. Жуйкова, Г. Т. Кузь, Л. В. Мельник, Л. В. Савченко, М. В. Скаб, Д. В. Ужченко), виявлення способів втілення культурної інформації у семантиці ФО та її розкодування через співвіднесення з кодами культури (Г. Г. Демиденко, О. П. Левченко, О. С. Пальчевська, Л. В. Савченко, О. О. Селіванова, Н. О. Скоробагатько, О. С. Снитко, Л. Ф. Щербачук).

Наголосимо, що в культурній інтерпретації ФО домінантним є співвіднесення її компонентів із кодами культури; це породжує культурну конотацію ФО, формує її роль як знака культури.

Співвідношення з кодами культури, як стверджує В. М. Телія, – це кореспонденція ФО з тими джерелами – живими істотами, артефактами, ментофактами, та ін., які є предметами «окультуреного» їхнього осмислення та оцінювання людиною в процесі життєдіяльності [12].

Створена картотека ФО прози українських письменниць початку ХХІ століття дає змогу акцентувати на антропному, соматичному, предметному, біоморфному, природному, духовному, просторовому, часовому кодах культури, репрезентованих у ФО.

Фразеологічний фонд української жіночої прози початку ХХІ століття вможливує зазначити, що антропний код перший і найчисленніший в ієрархічній системі кодування. Це пов'язано, на нашу думку, з тим, що сучасна людина (здебільшого це успішна й самодостатня жінка в кар'єрі та особистому житті, але переважно лише в професійній діяльності чи мати-одиначка) постійно перебуває в площині культури, яка стала для неї реальним явищем.

Під *антропним кодом культури* розуміємо сукупність назв людини загалом та уявлень про неї, що пов'язані з ментальними, інтелектуальними та емоційними проявами, їхніми назвами, які «несуть додатково до природних властивостей функціонально значущі для культури смисли, які надають цим найменуванням роль знаків «мови» культури» [1, с. 47]. До антропного коду культури належать, як наголошує Л. В. Савченко, також діяльнісні характеристики людини [9, с. 95]. На цій підставі в антропному кодуванні фразеологічного багатства української жіночої прози початку ХХІ століття виокремлюємо групу субкодів культури (далі – СКК):

1) антропоморфний: «*Лерка продовжувала вертити хлопцями, як циган сонцем...*» [5, с. 189] (пор.: як циган сонцем з сл. вертити) – «у великій мірі, дуже сильно» [13, с. 940]; «*З істеричками та базарними бабами справ краще не мати*» [6, с. 97] (пор.: базарна баба) – «криклива, сварлива, груба людина» [13, с. 16];

2) антропо-ментальний: «Він подумав, що вона таки **не має рації**» [8, с. 34]; «**Ти маєш рацію**» [8, с. 65] (пор.: *мати рацію*) – «1. Бути правим; правильно, слушно думати, говорити, діяти» [13, с. 474];

3) антропо-інтелектуальний: «Друзі вважали, що він **з'їхав з глузду**...» [8, с. 107] (пор: *з глузду з'їхати*) – «збожеволіти, стати дурним» [13, с. 336]; «Звідки я міг знати, що в неї **кленки в голові не вистачає**» [11, с. 113] (пор.: *не вистачає однієї кленки в голові*) – «хто-небудь дурний, розумово обмежений» [13, с. 544];

4) антропо-сенсорний: «Дівчата мало не **наштовхнулися на неї**, коли вона стояла **як укопана** [2, с. 54] (пор.: *як укопаний* з сл. *стояти*) – «нерухомо, непорушно, застигли на місці» [13, с. 913]; «..а її знов **обдало жаром** від звуку його голосу» [4, с. 64] (пор.: *обдати жаром*) – «викликати у кого-небудь стан сильного хвилювання, збентеження, переляку» [13, с. 564];

5) антропо-емоційний: «Магда сьогодні була **в ударі**, майже не замовкала» [3, с. 49] (пор: *в ударі* з сл. *бути*) – «в стані душевного піднесення, натхнення; у піднесеному настрої» [13, с. 911]; «З першого ж погляду на подругу стало зрозуміло, що та у **глибокому мінорі**» [3, с. 148]; «Бачиш, вона **не в собі**» [7, с. 181] (пор.: *не при собі*) – «1. У поганому настрої, у стані душевного розладу» [13, с. 841];

6) антропо-аксіологічний: «Коханий віддалявся поступово та якось зовсім безглуздо. Так банально, що **аж вити хотілося від болю**» [4, с. 46] (пор.: *хоч криком кричи*) – «уживається для вираження дуже скрутного або безвихідного становища, відчаю» [13, с. 398];

7) антропо-діяльнісний: «У мене проблеми на роботі...і в особистому житті, я приїхав до Львова, щоб **перевести дух, перезарядити батарейки**» [4, с. 26]; «Вона **перевела подих**» [4, с. 96] (пор.: *перевести дух, подих*) – «робити коротку перерву, короткий перепочинок в чому-небудь» [13, с. 615].

Зважаючи на значущість, звернемо увагу на фразеологічну вербалізацію *антропо-ментального ССК* в українській жіночій прозі початку ХХІ століття.

Необхідно наголосити на тому, що *антропо-ментальний ССК* – це «сукупність найменувань уявлень людини, пов'язаних із ментальними проявами та їхніми назвами, що несуть додаткову культурно значиму характеристику й надають цим номінатамам роль знаків мови культури» [9, с. 97]. ФО є складниками, що містять культурний потенціал народу і відображають його ментальність.

Фактичний матеріал уможливорює виокремлення в *антропо-ментальному ССК* кількох мікрокодів культури (далі – МКК), що співвідносні з семантичним навантаженням ФО: *мнемонічний, мисленнєвий, уваги, волі, мовленнєвий, свідомості*. Такі ФО зберігають мовну символіку української свідомості, особливості національного характеру, культуру, звичаї і транслюють ці знання наступним поколінням.

Аналізуючи фразеологічну інтерпретацію *мнемонічного МКК*, поняття «пам'ять» розглядаємо як психічний процес, який охоплює запам'ятовування, збереження, відтворення та забування різноманітного досвіду. У ФО досліджуваної прози відображено індивідуальний підхід до процесу пам'яті, яка трансльована через семантику та значення компонентів ФО: «Їй було **дев'ять років, той випадок засів у пам'яті надовго**» [2, с. 52]; «Дівочу **пам'ять маєте, чесне слово**» [3, с. 166]. Аналізовані речення свідчать, що *мнемонічний МКК* реалізовано через протиставну опозицію *пам'ятати / забути* на семантичному рівні ФО.

Мисленнєвий МКК об'ємніший за *мнемонічний МКК*. Нагадаємо, що мислення – це процес опосередкованого й узагальненого відображення дійсності під час її аналізу

та синтезу. Ментальність людини безпосередньо корелює з полем мисленнєвої діяльності й численно трансльована ФО в українській жіночій прозі початку ХХІ століття: «...**думки сумні-невеселі роїлися в голові Оксани**» [6, с. 135]; «**Рояться, сперечаються думки**» [6, с. 138] (пор.: *думки снуються в голові*) – «хто-небудь постійно, напружено думає про щось» [13, с. 272]; «**Думала відразу на десяток різних тем, але це не було обтяжливо, як то трапляється через безсоння: думки пливли крізь неї самі по собі, ніби Єва не мала до їхнього народження жодного стосунку**» [8, с. 61] (пор.: *думки обсідають голову*) – «хто-небудь постійно думає про щось» [13, с. 272]. Зафіксовані ФО зі стрижневим компонентом «думка» мисленнєвого МКК свідчать про природну для сучасних українців обміркованість своїх дій. Думки персонажів досліджуваних художніх творів у безперервному русі, нагадують характерний для українців діяльнісний аспект – бджільництво. Із цієї причини, мабуть, думки, немов рій бджіл, рояться чи сперечаються за «місце під сонцем» у внутрішньому світі людини.

Крім того, ФО з лексемою *думка* відображають повернення, упорядкованість думок, напруження: *думки повернулися в голову* [4, с. 143]; *прийшла думка* [7, с. 15]; *зібратися з думками* [7, с. 61] (пор.: *зв'язувати докупі думки*) – «намагатися знайти логічний зв'язок у думках, зрозуміти суть сказаного» [13, с. 328]; усвідомлення чогось: *ловив на думці* [6, с. 22; 6, с. 35] (пор.: *ловити себе на думці*) – «усвідомлювати, розуміти щось стосовно себе» [13, с. 445]; небажання думати про щось: *відкинути думку* [2, с. 63] (пор.: *викинути з думки*) – «перестати думати про кого-, що-небудь» [13, с. 91]; *думку гнав від себе* [5, с. 29]; зникнення чітких думок: «**Думки пішли шкереберть**» [8, с. 35] (пор.: *думки колесом закрутилися*) – «зникла ясність, чіткість мислення у кого-небудь» [13, с. 272] чи поява їхньої креативності: «**І так ця думка мене потішила, що я купив у сусідньому кіоску листівку із зображенням Божої Матері та вкопав її в землю просто перед його носом**» [8, с. 28] (пор.: *жива думка*) – «внесення в яку-небудь справу, діяльність чогось нового, свіжого, оригінального» [13, с. 272].

Фразеологічна палітра української жіночої прози початку ХХІ століття також дає змогу виокремити ФО мисленнєвого МКК, у яких прочитуємо ментальну рису сучасних українців – не звернення своїх думок на дріб'язкові речі чи обмеженість мисленнєвої уваги щодо свого близького оточення через втому, пов'язану з кар'єрною чи родинною заклопотаністю: «**Їй навіть на думку не спало б, що чоловікові це не до снаги**» [2, с. 92]; «**Знаєш, що спало на думку**» [2, с. 123]; «**Вперше спало на думку, що він може бути одруженим**» [6, с. 63]; «**Мені це навіть на думку не спало**» [2, с. 183] (пор.: *спадати на думку*) – «1. Хто-небудь починає думати про кого-, що-небудь, задумуватися над чимсь» [13, с. 845]; «**Така асоціація чоловікам на думку не спадала**» [2, с. 163] (пор.: *спадати на думку*) – «2. Згадуватися, пригадуватися» [13, с. 845].

Варто зазначити, що сучасні українські письменниці серед розмаїття ФО мисленнєвого МКК надають перевагу як у мовленні персонажів, так і в авторській мові ФО, що безпосередньо пов'язані з протиставленням *думати / не думати*, з перевагою наявності мисленнєвих процесів: «...**але навіть гадки не має ображатися**» [8, с. 21] (пор.: *і гадки не мати*) – «4. *перев. з інф.* Зовсім не припускати чогось, якихось дій, вчинків; не виявляти наміру, бажання щось робити» [13, с. 469]; «**Колись давно він і гадки не мав про Малакську затоку**» [8, с. 66] (пор.: *і гадки не мати*) – «3. *про що.* Нічого не знати про щось» [13, с. 469].

В українській жіночій прозі початку ХХІ століття виокремлюємо також ФО МКК *уваги*. На матеріалі фактичного матеріалу можна стверджувати, що увага – це форма організації психічної діяльності людини, яка полягає в зосередженості її свідомості на певних об'єктах. Наприклад, за допомогою ФО МКК *уваги* фіксуємо фразеологічну

вербалізацію сенсорної форми уваги, якій властива підвищена активність зорових аналізаторів: «*Сашко тримає Оксану за руку, майже не зводить погляду з її змарнілого личка*» [6, с. 175]; «*Студент сидів у першому ряду і не зводив з неї уважного погляду*» [7, с. 46] (пор.: *не зводити погляду*) – «1. Пильно дивитися на кого-, що-небудь, уважно розглядати, милуватися кимось, чимось» [13, с. 328]; «*Вона нарешті відриває погляд від води, озиряється і пильно дивиться на чоловіка*» [6, с. 84] (пор.: *відривати погляд*) – «переставати дивитися на кого-, що-небудь» [13, с. 125]; «*Вона мимоволі перевела погляд на його праву руку*» [4, с. 63]; «*...тоді перевів зачудований погляд на маму*» [4, с. 74] (пор.: *переводити погляд*) – «поглядати, дивитися на кого-небудь іншого, на щось інше» [13, с. 615].

Результативність процесу уваги співвідносна з ФО на позначення продуктивної / непродуктивної уваги з боку людини: «*Юну квіткарку вже проминала артистична пара, на неї й перемкнула вона свою увагу*» [4, с. 14]; «*...вони не в змозі були відвести погляди від захопливого дійства*» [4, с. 20] (пор.: *не зводити погляду*) – «1. Пильно дивитися на кого-, що-небудь, уважно розглядати, милуватися кимось, чимось» [13, с. 328]. Як видно з аналізованих ФО, сучасні українці різної статі й соціального походження виражають увагу зовнішньо в специфічній міміці, яку можна спостерігати чи узагальнювати про уважність персонажів досліджуваних творів.

У системі антропо-ментального СКК української жіночої прози ХХІ століття виокремлено також ФО на відтворення МКК волі. Під поняттям *воля* розуміємо таку ментальну рису, як здатність людини здійснювати свідому організацію та регуляцію своєї діяльності, поведінки, спрямовану на подолання труднощів для досягнення мети: «*Не погодився, мав навчитися самотужки давати собі раду в житті*» [5, с. 111] (пор.: *давати собі раду*) – «самостійно, без чийсь допомоги справлятися з якими-небудь труднощами, турботами, клопотами» [13, с. 210]; «*Під ранок, коли не спалося, вона не раз впадала у паніку*» [3, с. 39] (пор.: *занепадати духом*) – «зневірятися в чомусь, втрачати надію» [13, с. 314]; «*Оксана втрачає рівновагу і падає на засніжену долівку мосту*» [6, с. 20] (пор.: *втрачати рівновагу*) – «перебуваючи в стані нервового збудження, хвилювання, роздратування виявлятися нездатним зберігати спокій, самовладання, терпіння» [13, с. 159]; «*Не волієш братися за розум – тебе змусять*» [6, с. 107] (пор.: *братися за розум*) – «1. Ставати розсудливішим, розумнішим; починати поводити себе розумно, діяти розсудливо» [13, с. 58].

Важливе місце в системі антропо-ментального кодування досліджуваних художніх творів посідають ФО, які транслюють мовленнєвий МКК та МКК свідомості.

Базовими поняттями мовленнєвого МКК в українській жіночій прозі початку ХХІ століття є протиставлення *говорити / мовчати*, наділені відповідною конотативною інтерпретацією. ФО з конотацією *говорити* ремарковані розмовними компонентами, служать засобом індивідуалізації мовлення персонажів: «*Мені не хотілося теревені розводити про неї*» [7, с. 21] (пор.: *теревені розводити*) – «1. Говорити дурниці, нісенітниці» [13, с. 687]; «*Що точиш яси з баяндрасами?*» [5, с. 45].

Культурну конотацію ФО, які характеризують мовчання, можемо прослідкувати завдяки слову-компоненту, співвіднесеним зі скарбом кожного земного мешканця, – *мова*: «*Від здивування, здається, і дар мови втратив*» [5, с. 99]; «*Від хвилювання Софійка втратила дар мовлення, тому лише кивнула головою на знак згоди*» [11, с. 126]; «*При зустрічі відбирало мову і всі слова панічно розбігалися, мов мурахи в зруйнованому мурашнику*» [6, с. 85]; «*Втратила дар мови*» [6, с. 125] (пор.: *відбирати мову*) – «1. Хто-небудь втрачає здатність говорити від несподіванки, здивування, хвилювання, переляку, гніву» [13, с. 114]. Семантично ємними є, крім того, ФО

мовленнєвого МКК, які вербалізують культурну інформацію, зокрема вміння мовчати: «У машині вона не встрявала в теревені – дивилася собі у вікно...» [2, с. 56]; «...на мить слова каменем застрягли в горлі» [11, с. 86] (пор.: слова застрягли в горлі) – «хто-небудь втрачає здатність говорити» [13, с. 827]; «Тільки ти про це нікому на селі нічичирк» [11, с. 94]; «Не мели дурниць, а їдь своєю дорогою» [11, с. 104] (пор.: ні слова) – «нічого не сказати, не промовити» [13, с. 826]. Ілюстрації засвідчують стереотипність сприйняття дійсності.

Виокремлений МКК свідомості підкреслює, що свідомість людини є вищою формою відображення дійсності, властива людям і пов'язана з їхньою психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю. Ознаки відображення свідомості людини в дійсності репрезентовані за допомоги таких ФО української жіночої прози початку ХХІ століття: «Ловить себе на думці, що жодного разу, відколи він тут, йому не хотілося повернутися додому» [5, с. 253]; «Оксана ловила себе на думці, що сумує за Владом, за його піснями під вікном з репертуару Цоя...» [6, с. 35] (пор.: ловити себе на думці) – «усвідомлювати, розуміти щось стосовно себе» [13, с. 445]. Як видно з речень із ФО, що свідомість сучасних українців демонструє свою пізнавальну функцію, що полягає в побудові певного образу світу, який несе в собі ступінь освоєння людиною буття.

Отже, ФО української жіночої прози початку ХХІ століття – це безмежна царина для лінвокультурології. Зокрема, за допомоги ФО можна дослідити парадигму антропного коду культури з акцентуванням уваги на структурі антропо-ментального субкоду культури, виокремлюючи такі мікрокоди: *мнемонічний, мисленнєвий, уваги, волі, мовленнєвий, свідомості*. Фактичний матеріал дає змогу пізнати глибину менталітету сучасного українця.

Перспектива мовознавчих пошуків полягає у встановленні ґрунтовних особливостей фразеологічного кодування культури в українській жіночій прозі початку ХХІ століття, розширивши джерельну базу дослідження.

Література

1. Большой фразеологический словарь русского языка : значение, употребление, культурологический комментарий / отв. ред. В. Н. Телия. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2006. – 784 с.
2. Вдовиченко Г. «Інші пів'яблука» : роман / Галина Вдовиченко, передм. М. Руданської. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. – 256 с.
3. Вдовиченко Г. «Пів'яблука» : роман / Галина Вдовиченко. – К. : Нора-Друк, 2008. – 240 с.
4. Гурницька Н. Львів. Кава. Любов : збірка / укл. і передм. Н. Нікалео / Н. Гурницька, Г. Вдовиченко, В. Гранецька та ін. . – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 272 с.
5. Корній Дара. Зірка для тебе : роман / Дара Корній; поетичне оздоблення Л. Долик; передм. О. Хвостової. – 3-тє вид., стереотип. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 304 с.
6. Корній Дара. Тому, що ти є / Дара Корній. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. – 240 с.
7. Роздобудько І. Гудзик; Все, що я хотіла сьогодні...; Оленіум : романи / Ірен Роздобудько. – Харків : Фоліо, 2008 – 475 с.
8. Роздобудько І. Дві хвилини правди : роман / Ірен Роздобудько. – К. : Нора-Друк, 2008 – 248 с.

9. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : монографія / Л. В. Савченко. – Сімферополь : Доля, 2013. – 600 с.
10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
11. Талан С. Купеля : збірка / Світлана Талан. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 240 с.
12. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
13. Фразеологічний словник української мови [укл. В.М. Білоноженко та ін.] / В. М. Білоноженко – К. : Наукова думка, 1999. – 984 с.

References

1. *Big phraseological dictionary of Russian language* (2006) : mean, usage, culturological comment / contributing editor Dr. Philological Sciences Veronica Teliya, AST-PRESS BOOK, Moscow, 784 p.
2. Vdovichenko, G. (2013), *Other apple half: novel*, Book Club «Family Leisure Club», Kharkov, 256 p.
3. Vdovichenko, G. (2008), *Half of apple: novel*, Nora-Druk, Kyiv, 240 p.
4. Hurnytska, N., Vdovichenko, G., Hranetska, V. (2016), *et al. Lviv. Coffee. Love: collection*, Ed. and the preface. N. Nikaleo, Book Club «Family Leisure Club», Kharkov, 272 p.
5. Dara, Korney (2016), *Star for you*, Book Club «Family Leisure Club», Kharkov, 304 p.
6. Dara Korney (2012), *Star for you*, Book Club «Family Leisure Club», Kharkov, 240 p.
7. Rozdobudko, I. (2008), *Button; All i want now*, Olenium: novels, Folio, Kharkov, 475 p.
8. Rozdobudko, I. (2008), *Two minutes truth : novel*, Nora-Druk, Kyiv, 248 p.
9. Savchenko, L (2013), *The phenomenon of ethnocodes of spiritual culture of the Ukrainian language in phraseology : etymological and ethnolinguistic aspects: monograph*, Dolia, Simferopol, 600 p.
10. Selivanova, E. (2006), *Modern linguistics : Terminology encyclopedia*, The environment-K, Poltava, 716 p.
11. Talan, S. (2016) *Pools: collection*, Book Club «Family Leisure Club», Kharkov, 240 p.
12. Telyya, V. N. (1996), *Russian phraseology Semanticheskyy, prahmatycheskyy lynhvokulturolohycheskyy aspects and*, Languages of Culture, Moscow, 288 p.
13. *Phraseological Dictionary of the Ukrainian language* (1999), [made by Vera Bilonozhenko and others] / The scientific thought, Kyiv, 984 p.

В. В. Бадюл,

*ГУ «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
кафедра украинской филологии
и методики обучения профессиональным дисциплинам*

АНТРОПО-МЕНТАЛЬНЫЙ СУБКОД КУЛЬТУРЫ В УКРАИНСКОЙ ЖЕНСКОЙ ПРОЗЕ НАЧАЛА ХХІ ВЕКА (НА МАТЕРИАЛЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ)

В статье предложена иерархическая модель антропного кода культуры на материале фразеологических единиц украинской женской прозы начала ХХІ века; исследован структурно-семантический аспект фразеологической интерпретации антропо-ментального субкода культуры в прозе победительниц «Коронации слова» (Ирэн Роздобудько, Галина Вдовиченко, Дара Корний, Наталия Гурницкая, Виктория Гранецкая), лауреатов этого конкурса (Светлана Талан, Ника Никалео) и начинающих авторов Леси Олендий, Ирины Хомин.

Ключевые слова: код культуры, антропо-ментальный субкод культуры, фразеологическая единица, украинская женская проза начала ХХІ века.

V. V. Badyul,

*South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky, Ukrainian Philology and Technique
of Training of Professional Disciplines Department*

ANTHROPO-MENTAL SUBCODES CULTURE IN UKRAINIAN WOMEN'S PROSE EARLY XXI CENTURY (BASED ON PHRASEOLOGICAL UNITS)

A hierarchical model of anthropic code on the material culture idioms Ukrainian feminine prose XXI century; emphasized that analyzed phraseological fund prose allows to isolate the Anthropic crops such subcodes code: anthropomorphic, anthropo-mental, and intellectual antropo, anthropotouch, anthropo-emotional-axiological antropo, anthropo-activity; thoroughly studied the structural and semantic aspects of phraseological interpretation anthropo-mental subcodes culture prose winners «Coronation words» (Iren Rozdobudko, Galina Vdovichenko, Dara Korney, Natalia Hurnytska, Victoria Hranetska), the winner of this competition (Svetlana Talan, Nika Nikaleo) and authors-beginners Lesya Olendiy, Iren Khomyn.

The scientific exploration stressed that Ukrainian phraseological palette feminine prose XXI century - a boundless realm for linvokulturolohiyi. In particular, the arsenal idioms explore the potential structure enables anthropo-subcodes mental culture, isolating these microcode that correlate with semantic load idioms: mnemonic, mental, attention, freedom, speech, mind. The actual material makes it possible to know the depth of modern Ukrainian mentality.

Key words: culture code, anthropo-subcodes mental culture, phraseological unit, Ukrainian women prose XXI century.